

Incipit prologus in Ecclesiasticum.

Altoz nobis et magnoz. Isti prologus propositus est iohannis filii sirach hierosolymita: et propositus ecclesiastico: cui ipse auditor fuit. Diuidit autem iste prologus in quatuor partes. In prima ostendit

ipsi israeliticam laudabilem in duobus in sapia. scilicet et doctrina. Sapia enim de diuinis que est respectu credendorum habuit ex lege et prophetis vnde dicitur. Multorum nobis et magnoz legem et prophetas etc. Doctrinam vero de moribus que est respectu agendorum habuit in moralibus libris. Unde dicitur. Aliosque qui secuti sunt illos etc. vel sapientiam habuit que sibi necessaria erat ad cognitionem mysteriorum. Unde dicitur. Multorum nobis et magnoz etc. Doctrinam autem habuit que necessaria erat ad eruditionem aliorum. vnde legitur

Quia non solum ipsos loquentes necesse est peritos esse etc. In secunda parte autem suam que imitari proponit. Imitabile ostendit: quod per velle studium vtilia multa scripsit: vnde dicitur. Au' me' iesus etc. Interca quoque de hebreo in grecum translatus erat difficultatem operis et vtilitatem latenter insinuat: hortans lectores benignos et attentos esse: et veniam petens si deficiat in verborum compositione. Unde dicitur. Hortor itaque vos etc. Subiungit autem rationem que parcendum est ei. scilicet quod verba hebraica melius sonant in propria lingua quam ad aliam translata. Et de hoc ponit multa exempla: vnde dicitur. Deficiunt verba hebraica etc. In quarta parte ostendit quomodo vbi qualiter. et que compositus librum istum. Quomodo cum dicitur. Nam in octavo etc. vbi dicitur. Abi: cum dicitur. Postquam peruenit in egyptum etc. Qualiter quoque diligenter et laboriose: vnde dicitur. Itaque bonum est necessarium putavi etc. Quare: vt informaret eos que sunt dei volunt vivere. Unde dicitur. Dare et illis qui volebant animam interdere etc. Exponit istas sic. a) Sapia multa et magno mysteriorum alius nationibus occultorum: sunt que videntur in parte. Non fecit taliter omni nationi: et iudicia sua non manifestauit eis.

b) Demonstrata est. i. manifestata. b) Nobis iudeis. b) Per legem et prophetas. i. per pentateuchum moysi. et libros prophetarum. vel: Per legem. i. per legislatorem. scilicet per moysen: et per prophetas qui in nobis fuerunt: et per alios doctores.

c) Qui secuti sunt illos. i. qui fuerunt post illos: sicut fuit salomon: et phylon: et ceteri. vel: Qui persecuti sunt. i. qui imitati sunt illos in scriptis vtilibus faciendis. e) In quibus. i. per quibus. scilicet legem prophetas: et alios doctores. vnde dicitur. In quibus. i. per quibus multis et magnis mysteriis sibi taliter manifestat.

f) Optet. i. oportunitus est. f) Laudare israel. i. commendabilem dicere populum israeliticum. g) Doctrina et sapientia. que habuit sapientiam de diuinis que ad credenda: et doctrinam de moribus que ad agenda: vel que habuit sapientiam sibi necessariam ad cogitanda mysteriorum: et doctrinam que necessaria est ad eruditionem aliorum. h) Decima expositio magis concordat cum sequenti littera qua dicitur. Quia non solum ipsos loquentes etc. Continua sic. Oportet laudare israeliam sapientiam quam habuit in se: et causa doctrine alius impensit: ex qua potuerit proficere: et vtrunque necessarium fuit. i. vtile.

i) Quia non solum ipsos loquentes. i. ipsos docentes. i) Necesse est. id est vtile.

Incipit prologus libri Iesu filii sirach que Ecclesiasticus appellatur.

Altoz nobis et magnoz prolegem et prophetas aliosque que secuti sunt illos: sapientiam et monstrata est: in quibus oportet laudare israeliticam doctrinam et sapientiam: quod non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos: sed etiam extraneos posse et discere etc. Scribentes doctissimos fieri. Au' me' iesus postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis et prophetarum et aliorum librorum qui nobis

esse peritos: sed etiam extraneos. i. alienigenas esse esse. i) posse fieri doctissimos: et discere ab alijs. n) Et scribentes per se. q. v. non expedit: quod soli israeliticis sicut veritas: sed expedit quod discerent ab eis postmodum possunt doctores fieri. aliqui libri habent. Dicentes. et

parentibus nostris traditi sunt voluit et ipse scribere aliquid horum que ad doctrinam et sapientiam pertinent: vt desiderantes discere: et illorum parti fieri magis magisque attendat animo et confirmet ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benivolentia: et attentiore studio lectionem facere: et veniam habere in illis in quibus videmur sequentes imaginem sapientie: et deficere in verborum compositione. Nam deficiente verba hebraica quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem

multum videtur ibi melior littera: et planior quam prima. Et ridet ei quod prius dixerat: loquentes et sensus. Non solum ipsos loquentes. id est docentes. Necesse est peritos esse: etiam extraneos. i. alienigenas: vel alios ab ipsis edoctos. Necesse est posse fieri et discere ab alijs. i. doctores. Et scribentes doctissimos. scilicet scriptores vel codiciferos librorum peritissimos. Itaque istas magis approbo. Vel aliter ab illo loco. Doctrina et sapientia causa. quasi dicat: laudabilis erat de sapientia quam habebat: et de doctissimum quam alius impedere poterat. Quia non solum ipsos loquentes. sed moysen et prophetas: qui per spiritum sanctum loquebantur. Necesse est peritos esse. quia soli docebantur a spiritu sancto immediate. Sed etiam extraneos id est alios qui istam gratiam non habebant. Necesse est posse fieri discerentes et scribentes. i. doctores et scriptores doctissimos.

Quis meus iesus. filius ioseph qui fuit vnus de iherosolymitanis. cui nepos fuit iste iesus filius sirach. Postquam se amplius. quam alij. vel: Amplius. per ceteris scripturis. dedit etc. voluit etiam. quod ipse scribere aliquid horum. i. aliquid extrahere et scribere de libris que legerat. notabiliter dixit aliquid: quod scripsit dicitur. i. in modo vel. f. Quod ad doctrinam moysen. et sapientiam diuinorum pertinent. Et desiderantes discere. sapientiam et doctrinam. Et illorum parti fieri magis. i. habere peritiam de diuinis et moralibus. Magisque attendant animo id est vt de die in die plus et plus sint intenti per ea que legunt in scriptis etc. Et confirmet. per ea que ibi inueniunt. Ad legitimam vitam. i. ad vitam que lege dei informata. Hortor itaque vos lectores vel quicumque vultis addiscere. Venire cum benivolentia. vt benigne ignoscatis mihi si in aliquo defecerim. quia opus est difficile. Et attentiori studio. lect. facere. id est vt attente studeatis et legatis: quia opus est vtile vel sic. Hortor itaque vos venire cum benivolentia que ad affectum vt non inuideatis. Et attentiori studio. lect. facere quo ad intellectum: vt non eratis. Et veniam habere. i. mihi ignoscere. In illis in quibus videmur. scilicet in imagine sapientie. que est in pabolis salomonis que imitamus in hoc libro. Et hortor veniam habere. i. mihi ignoscere in illis quibus videmur.

Deficere in verborum compositione. i. in ordine vultus tu verborum: Si vero ita ornate non ordino verba in opere isto: sicut sunt in hebraico: et bene indulgentum est mihi. Nam deficiente verba hebraica. i. minus eleganter sonant. Quod si fuerit translata. ad aliam linguam. hoc potest eripi in lingua sua: multa. n. bene sonant vna lingua que satis male sonat in alia: vel ad minus non ita bene sonat

margin notes on the right edge of the page, including references to other works and commentary.

ficut in ppria: et de exemplificat. b. **M**o at solū hec vba q ego trāssero deficiūt: trāslata ei min⁹ elegāt sonāt. **K** **S** lex et pro. cete. libroz. i. ceteri libri. **N**on parua hnt dñam. imo magna hnt dñam. **M** inter se dicunt. et. trāslati libri originalib⁹ a qbus trāslati se pferuntur.

Maz octa. et. pñua sic be ne mibi debetis igñere. qz opus est valde vtilē et bonū. **M**az in octauo. xxx. āno. i. cū. xxxvi. āno. eēz. mo re hebreoz loq̄tur: q̄ minorem nūerū pponunt maiori. **P**tolemaei euergetis regis q̄ regnauit i egypto p⁹ ptolemaem um philadelfuz frēm suuz sub q̄ lxx. interpretes trāstulerūt bibli-

solū hec: **H** et ipa lex et pphete ceteraq; alioz libroz nō parua hnt dñam qm int se dicunt. **N**am in octauo et xxx. āno tempore ptolemaei euergetis regis postq̄ pueni in egyptū: et cū multū tps ibi fuisset: iueni ibi libros relictos nō parueneg; pte nede doctrine. **I**taq; bonū et necessariū putauī: et ipse aliquā addē diligentia et laborē interpretandi libz istū et multa vigilia attulī et

in grecū. **N**ota q̄ reges egypti dicebāt antiquē ptolemaei: sicut mō pharaones: et sic impatores romāi appellant augusti et cesares. **E**uergetis pñū nomē est: dicitur ē autē euergetis qd sonat. reuocatores: qz p⁹ vñione syrie et cilicie eos eoz q̄s cābises i perlas trāstulerat euerit. **P**ostq̄ pueni. de iudea. **I**n egyptū: forte cū illis q̄s ptolemaei sother aīcessor philadelfi ca pñuos duxit i egyptū: vel forte ex pposito: vt aliq̄ vtilia trāstuleret. **E**t cū mul. tem. ibi fecisset. i. multo tpe ibi māstisset. **I**n ueni ibi libros reli. a. lxx. interpretib⁹ nō trāslatos: de hebreo in grecū. **M**o parueneg; pte. doctrine. imo magna et vtilia pteinebāt int q̄s erat liber iste. **I**taq; qz. s. libz istum vidi valde vtilē. **B**onū et necessariū. i. vtilē. **P**utauī et ipse. ex quo alij reliquerāt. **A**liquā add. di. inf. li. istuz. i. trāstulerēdi de hebreo in grecum. p hoc dicit quidā: q̄ iesus fili⁹ sirach nō pposuit libz istum: s̄ tm trāstulit: p̄trū tñ dicit **I**h. vi. et bimo. vbi ait librum ecclesiasticū certissime iesus fili⁹ sirach hierosolymita i se su sacerdotis magni nepos pposuit: et euz hoc qd iuenerat ordinauit: et iō bñ dī de eo q̄ trāstulit: et q̄ pposuit. **E**t multa vigilia attulī. i. apposui. **C**ontrina. i. doctrine sollicitudinē nō momētanea: sed. **I**n spacio tps. i. longo tpe. **A**ttulī inq; doctrinaz b. **A**d illa q̄ ad finē ducūt libz. i. vt libz istū fine debito psummarē: p hoc at qd dicit: q̄ doctrinaz attulit: insinuat q̄ multa doctrinaz apposuit: q̄b⁹ apposuit op⁹ sumy sine debito psummauit. **D**are et illis. **N**ota q̄ quare trāstulit libz istū fm diuisione ptebabit cam. **C**ōstrue sic. supra dictū est q̄ bonū et necessariū putauit laborare ad interpretandū psummadū libzum istū: s̄ illud pñū eēt: nisi et alijs coicaret. **I**n dicit: et tonū et necessariū putauī. **D**are. i. coicare libz istū nō generaliter oib⁹ ne sc̄tm darē canib⁹: et margaritas spargere an porcos ne forte cōculcent eas pedibus suis: et pueri dirūpant nos: iō dicit bonū et necessariū putauī dare illis. **Q**uiuo. ani. intendē. i. intente aim dirigē et applicare ad cōscendū ea q̄ sibi se necessaria ad salutē: et q̄ volūt. **D**iscere. ab alijs. **Q**uēadmodū. i. qliter ipos. **O**pteat institu. i. ordinare. **M**ores. in se et in alijs: aliq̄ libz habent. **I**nstruere mores. i. se et alios in morib⁹ in forma re: ad qd ē multū vtilis liber iste. **Q**ui fm legē dñi. pposuerūt vitā agē. **E**xplīcit qliscūq; expō istū plogi.

Postilla fratris Nicolai de lyra super Ecclesiasticum incipit scilicet.

Omnis sapia a dño deo est. **H**ic incipit liber Ecclesiasticus q̄ primo fuit hebraice script⁹: vt p biero. in eius plogo sup parabolaz salomonis. **E**t dicit aliqui: q̄ iste scriptor fuit iel⁹ fili⁹ iosedech et iesus filius sirach eius nepos trāstulit de hebreo in grecū. **S** hoc nō. vt verum. **M**az scriptor hui⁹ libri infra. l. ca. facit mentioez de symone filio oniesatis plite q̄ fuit summus sacerdos post mortē ielū fili⁹ iosedech p magnū tps. **M**az inter ipsos fuerunt quinq; summi sacerdotes scilz Joachim. elisaph. iudas. iohannas. onias. **E**t iō dicens dum q̄ prim⁹ scriptor fuit iesus filius sirach et nepos ei⁹ q̄ filr fuit iude⁹ et sciuit grecū trāstulit qz d̄ hebreo i grecum vtz in plogo b⁹ libri. **E**t b⁹ translatoris nomē pñū ibi tacet. **I**git si in pcessu hui⁹ postill. dicat q̄ auctor b⁹ libri scripsit ipm grece: intelligit de trāstlatore pñio. **S**ed prim⁹ et pñcipalis scriptor sub deo tm fuit iesus fili⁹ sirach: vt b⁹ in plogo hui⁹ libri et etiā infra. l. ca. **I**n quo li bro nos inducit ad amorē sapie: et accipit sapiam. put includit oēm virtutē: sicut accipit i libro sapie. **D**iuic. tur autē iste liber in duas ptes. **I**n prima inducit ad amorē sapientie rōcinando. **I**n sc̄da exemplificando: q̄ incipit. xliij. ca. **P**rima ad huc in duas. **N**am primo declarat auctor sapientie pñcipiū. sc̄do inducit ad eius exercitiū. c. iij. **C**irca primū sciendū qd duplex est pñcipium sapie. **A**num effectiū qd se tenet ex pte dei. **A**liud dispositiū qd se tenet ex pte nostri nāz ad sapiāz et pte nri requirit actus liberi arbitriū: q̄ primo ponit pñm: sc̄do secundū: ibi. **T**imez dñi. **E**t ad euidēntiam pñm et etiam alioz dicendū: sciendū q̄ sapientia dupliciter accipitur q̄ tum spectat ad ppositum: diuina scz et humana. diuina nō accipit dupliciter. s. essentialiter et psonaliter. que p pte sapientia genita dicit. et est idem qd verbū diuinum et p pñs est filij pñū. **P**ōt igitur dubitari de qua sapientia loquitur hic actor et infra. xliij. **E**t dixerūt aliqui q̄ de sapientia humana eo q̄ subdit in hac pte. **P**rior omnium creata est sapientia. creatio nō habet locū in deo. **S**ed ptra hoc apparet qd in textu dī. **O**mnis sapientia a dño deo. **E**t est mēsurā esse incorruptibiliū. ppter qd an ipsum nō est alia mēsurā nisi eternitas: et p pñs loquitur de sapia diuina q̄ sola est eterna. ppter qd dixerūt aliq̄ q̄ loquit de sapia dei essentialiter dicta. **S** ptra h̄ videt textus cum dī. **O**mnis sapia a deo. deo est. eē nō ab aliquo nō ppetit essentie diuine: sed tm pcedentis psonē. **I**tem infra. xliij. actor loquens in psona huius sapientie dicit **E**go ex ore altissimi. pñū: primogenita an omnez creaturam. **P**rodire nō ex ore altissimi et p modū geniti vel nati est propriū filij: q̄ est sapientia genita: ppter qd omniū dicit: q̄ actor loquitur hic de sapientia genita: cuius primo describit emanatio interior. sc̄do exterior ibi. **F**ons sapie **D**ia diuidit i tres ptes. qz pñio poif emanatois pbalitas et eternitas: sc̄do ei⁹ incorporeabilitas ibi. **H**arenā. tercio pñitas ibi. **P**rior oim. **C**irca pñū dī. **O**mnis sap. i. fili⁹ pñū ē eē sapia dei geita: et ei⁹ attributū seu appropriatū sapia eēntialr dicta: sicut attributū pñs est potentia: **21 ij**

Dum q̄ prim⁹ scriptor fuit iesus filius sirach et nepos ei⁹ q̄ filr fuit iude⁹ et sciuit grecū trāstulit qz d̄ hebreo i grecum vtz in plogo b⁹ libri. **E**t b⁹ translatoris nomē pñū ibi tacet. **I**git si in pcessu hui⁹ postill. dicat q̄ auctor b⁹ libri scripsit ipm grece: intelligit de trāstlatore pñio. **S**ed prim⁹ et pñcipalis scriptor sub deo tm fuit iesus fili⁹ sirach: vt b⁹ in plogo hui⁹ libri et etiā infra. l. ca. **I**n quo li bro nos inducit ad amorē sapie: et accipit sapiam. put includit oēm virtutē: sicut accipit i libro sapie. **D**iuic. tur autē iste liber in duas ptes. **I**n prima inducit ad amorē sapientie rōcinando. **I**n sc̄da exemplificando: q̄ incipit. xliij. ca. **P**rima ad huc in duas. **N**am primo declarat auctor sapientie pñcipiū. sc̄do inducit ad eius exercitiū. c. iij. **C**irca primū sciendū qd duplex est pñcipium sapie. **A**num effectiū qd se tenet ex pte dei. **A**liud dispositiū qd se tenet ex pte nostri nāz ad sapiāz et pte nri requirit actus liberi arbitriū: q̄ primo ponit pñm: sc̄do secundū: ibi. **T**imez dñi. **E**t ad euidēntiam pñm et etiam alioz dicendū: sciendū q̄ sapientia dupliciter accipitur q̄ tum spectat ad ppositum: diuina scz et humana. diuina nō accipit dupliciter. s. essentialiter et psonaliter. que p pte sapientia genita dicit. et est idem qd verbū diuinum et p pñs est filij pñū. **P**ōt igitur dubitari de qua sapientia loquitur hic actor et infra. xliij. **E**t dixerūt aliqui q̄ de sapientia humana eo q̄ subdit in hac pte. **P**rior omnium creata est sapientia. creatio nō habet locū in deo. **S**ed ptra hoc apparet qd in textu dī. **O**mnis sapientia a dño deo. **E**t est mēsurā esse incorruptibiliū. ppter qd an ipsum nō est alia mēsurā nisi eternitas: et p pñs loquitur de sapia diuina q̄ sola est eterna. ppter qd dixerūt aliq̄ q̄ loquit de sapia dei essentialiter dicta. **S** ptra h̄ videt textus cum dī. **O**mnis sapia a deo. deo est. eē nō ab aliquo nō ppetit essentie diuine: sed tm pcedentis psonē. **I**tem infra. xliij. actor loquens in psona huius sapientie dicit **E**go ex ore altissimi. pñū: primogenita an omnez creaturam. **P**rodire nō ex ore altissimi et p modū geniti vel nati est propriū filij: q̄ est sapientia genita: ppter qd omniū dicit: q̄ actor loquitur hic de sapientia genita: cuius primo describit emanatio interior. sc̄do exterior ibi. **F**ons sapie **D**ia diuidit i tres ptes. qz pñio poif emanatois pbalitas et eternitas: sc̄do ei⁹ incorporeabilitas ibi. **H**arenā. tercio pñitas ibi. **P**rior oim. **C**irca pñū dī. **O**mnis sap. i. fili⁹ pñū ē eē sapia dei geita: et ei⁹ attributū seu appropriatū sapia eēntialr dicta: sicut attributū pñs est potentia: **21 ij**